

D A N M A R K
Supplerende og alternativ kommunikation

A chapter of The International Society for Augmentative
and Alternative Communication

ISAAC-NYT

NR. 1 – 2010

Betydningen af TINGO og andre usædvanlige ord fra hele verden.

Adam Jacob de Boinod

Borgen

Bogen er en samling af usædvanlige ord hentet fra over 280 sprog fra hele verden. En hyldest til den mangfoldighed, der kommer til udtryk i vores alsidige, farverige og præcise kommunikationsmiddel: sproget.

Hola – det første og vigtigste ord på alle sprog må være ”goddag”, det ord der gør det ene menneske i stand til at tale med et andet:

aa	(diola, Senegal)
beeta	(soninke, Mali, Senegal og Elfenbenkysten)
bok	(kroatisk)
boozhoo	(ojibwe, USA og Canada)
dav dav	(uformelt sprog, Danmark)
ella	(awabakal, Australien)
i ay	(huaorani, Ecuador)
khaumykyghyz	(bashkirisk, Rusland)
yoga	(ateso, Uganda).

Sommetider arbejder et enkelt ord hårdt. For eksempel i Sri Lanka betyder det singalesiske ord ayubowan ikke kun ”godmorgen”, men også ”godeftermiddag”, ”godaften”, ”godnat” og ”farvel”.

Betydningen af TINGO og andre usædvanlige ord fra hele verden.....	1
Redaktørens hjørne.....	3
UPS.....	3
Et af flere PODD kurser i 2010.....	4
Løst og fast fra seneste bestyrelsesmøder.....	5
Retten til at kommunikere:.....	8

Om Isaac-Danmark

Formand:

Hanne Rohde

Svinget 3

3450 Allerød

Tlf.: 48141385/27292083

e-mail: hannerohde@yahoo.dk

CVR nr. 29948445

Sekretær:

Ole Wriedt

Hjælpemiddelinstittet

P.P. Ørumsgade, bygning 3

8000 Århus C

Tlf.: 87 41 24 33

e-mail: owr@hmi.dk

Tilmelding kan ske hos formand

Hanne Rohde

Kontingent pr. år (dækker både det internationale ISAAC og ISAAC-DK medlemskab)

AAC bruger kr.....225,-

Enkelt medlem kr.....420,-

Studerende/pensionister kr.....275,-

Dobbelt medlemskab kr.....800,-

(Institutioner/skoler)

Tripel medlemskab kr.....1.200,-

(Institutioner/skoler)

Støttemedlem kr.....2.500,-

Isaac officielle tidsskrift: ”Alternative and Augmentative Communication – ACC”, abonnement for

pr. årgang kr.....540,-

ISAAC-NYT

Medlemsblad for medlemmer af foreningen

ISAAC (International Society for

Augmentative and Alternative

Communication)

Redaktør: Susanne Limskov

e-mail: suli@varde.dk

Bladet udkommer normalt 3 gange om året.

Deadline for næste blad er april 2010.

ISSN nr. 1397-0747

Oplag: ca. 200 stk.

Tryk: Sissel Madsen

Layout: Susanne Limskov

Foreningens hjemmeside: www.isaac.dk

Foreningens postadresse:

ISAAC Danmark

co/ Hanne Rohde

Svinget 3

3450 Allerød

Alle henvendelser på redaktionelle spørgsmål bedes stilet skriftligt til redaktionen.

Redaktionen påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der indsendes uopfordret.

Redaktørens hjørne

v/ Susanne Limskov

I Jubilæumsnummeret fik vi ikke nævnt Frank Dalhoff som skribent med stykket ”Bestyrelsesarbejde med ”snabel” gennem 15½ år” og ligeledes var det en utilsigtet forglemmelse ikke at takke Lars Søndergaard-Nielsen for hans 10 år som forretningsfører i ISAAC-Danmark. I skal begge have tak for jeres indsats på hver sit område.

Som nogle er jer nok ved har vi været hårdt ramt af alvorlig sygdom i bestyrelsen, og det føler vi at resten af jer også godt må vide.

Janne fik sidst på sommeren 2009 konstateret en tumor, som hurtigt skulle opereres – derefter har fulgt en lang periode med mange strålebehandlinger mv. I øjeblikket er Janne deltidssygemeldt, sidste scanning så fornuftig ud, og det går fremad med følgesymptomerne. Senere fik vi så en melding om, at Hanne havde fået konstateret kræft, hun har været gennem en operation og mange kemobehandlinger. Vi har tænkt og tænker meget på disse to aktive og kække kvinder, der må så meget igennem.

Dette medfører, at Hanne i øjeblikket har orlov fra foreningsarbejdet, og vi har planer om en midlertidig rokade vedrørende formandsposten. Sissel har indvilget i at overtage formandsposten for en periode og Anna Voss har sagt ja til at deltage i konferencegruppen det kommende år. (Det skal nævnes at Anna allerede er med på sidelinien i konferencegruppen).

UPS

v/ Frank Dalhoff

Ligesom nytåret er et tidspunkt hvor vi ser tilbage på det forgangne år, hvad skete der og hvad gik godt og hvad gik skævt. Vi faldt måske i og begyndte at følge bilens hang til at stoppe ved bageren. Der skal måske gøre status på arbejdet. Alt i alt en tid til at se tilbage, men i lige så høj grad tid til at se frem og sætte mål. Måske tager man noget med fra sidste år. For mit eget vedkommende, følger der mange neder med, hvilke er helt fint for mig, for man kan ikke nå det hele.

Hvad vedkommer det dig/jer, kan I tænke, en hel del, for marts er ISAAC'S Nytår. Tiden hvor vi gør status på generalforsamlingen. Netop der skal vi sammen kigge tilbage, men også frem. Ikke mindst jer som menige medlemmer har her mulighed for at sige, hvad har vi savnet, eller kunne man ikke holde en kursus dag om dette eller hint. Jeg ved udmærket jeg skrev noget lignende sidste år, og nej det er ikke bare for at fylde bladet eller for at fylde mit ups med noget, for i så fald kunne jeg bare havde skrevet et digt. (At du vil opdage et par digte senere i bladet skyldes, at jeg fik en opfordring fra redaktøren). Men tilbage til det vi kom fra, nemlig vores kommende generalforsamling. Jeg vil komme med en ide til jer. - Når I går og snakker generalforsamling om løst og fast, eller hvis I støder på problemstillinger I godt ville vide noget om eller grave dybere ned i, så tænk på om det var noget ISAAC kunne lave noget om. Lad mig slutte med at håbe, at vi får en livlig debat på generalforsamlingen.

Et af flere PODD kurser i 2010

Hvem er Gayle Porter?

Gayle Porter er audiologopæd. Hun har mere end 20 års praktisk erfaring med udarbejdelse og brug af kommunikationssystemer til børn på Cerebral Palsy Education Centre (CPEC), Melbourne, Australien. Hun var hovedtaler på HIT 2007 og har undervist på ISAAC s Internationale konferencer i gennem flere år.

Gayle Porter har ved udarbejdelse af PODD-principperne taget udgangspunkt i det normale barns sprogudvikling og i, at sprog udvikles via brug.

Hun mener, at udfordringen består i at sørge for tilstrækkeligt ordforråd både til at klare barnets nuværende kommunikation, og til at stimulere den videre udvikling af dets kommunikative og sproglige færdigheder.

Introduktion til PODD principper og fremstilling af kommunikationsbog

Tid **Internat, 14. – 15. april med start 1. dag kl. 10 og slut 2. dag kl. 15**

Sted: Randers Vandrehjem, Gethersvej 1, 8900 Randers

Pris: i enkeltværelse 4.400 kr./medlem 4.900 kr./ikke medlem

i dobbeltværelse 4.250 kr./medlem 4.750 kr./ikke medlem

Prisen inkluderer kost og logi, samt for 1.000,- materialer til fremstilling af en kommunikationsbog.

Tilmelding: **Senest 5. marts 2010.** elektronisk via www.isaac.dk eller pr. mail til Edda Medici, edda.medici@rn.dk. Kurset gennemføres kun ved min. 14 deltagere. Max deltagerantal 16.

Det er en god ide at være to deltagere fra samme arbejdsplads.

Målgruppe: Lærere, pædagoger, forældre, terapeuter og andre som støtter personer i kommunikation med

brug af støttende symboler (piktogrammer, grafiske symboler, skrevne ord).

Principperne er udarbejdet til børn, men i Danmark har vi gode erfaringer med brugen af principperne også til unge og voksne

Undervisere/ Emmy Kjellmann, Behandlingscentret Østerskoven, Hobro

Ansvarlige: Edda Medici, Institut for Syn og Teknologi, Aalborg

Formålet med workshoppen: At introducere principperne for Pragmatisk Organiserede Dynamiske Displays –

PODD, udviklet af talepædagog Gayle Porter - og give mulighed for gennem praktisk arbejde med fremstilling og afprøvning af PODD bog, at opnå erfaring til selv at arbejde videre med udarbejdelse og brugen af pragmatisk organiserede dynamiske displays til støttet kommunikation med børn, unge og voksne.

Indhold: Hvad er PODD, og principperne for PODD?

Praktisk øvelse hvor man skal bruge aktivitetstavler til kommunikation

Hvad består et skabelonsæt af? Gennemgang og tilpasning af skabelonsæt til PODD-bog

(NB: Skabelonerne er lavet i Boardmaker og kan kun rettes i Boardmaker).

Udskrivning af tilpasset skabelonbog.

Hvad skal man tænke på når siderne skal klippes til.

Aftenarbejde: siderne skal være klippet til næste dag

Praktisk arbejde med laminering, klippe til, lave lister og samle bogen.

Hvad skal man være opmærksom på i den forbindelse

Hvordan kommer man så i gang med at bruge bogen med en klient?

- At få startet
- At være model
- At støtte med vink
- At udnytte naturlige situationer til at træne bruge
- At inddrage forældre/personale/pårørende

Afprøvning af egen PODD-kommunikationsbog gennem praktiske øvelser.

HUSK: til workshop skal medtages egen computer med programmet Boardmaker samt PODD skabeloner og teoribog

Arrangør: ISAAC Danmark. Spørgsmål kan stilles til Edda Medici, edda.medici@rn.dk, tlf. 96347200, eller Emmy Kjellmann, egk@rn.dk

Tilmelding kan også ske via www.isaac.dk

Løst og fast fra seneste bestyrelsesmøder

v/ Ole Wriedt

Bestyrelsen har været desværre været mere eller mindre underbemandet siden seneste generalforsamling. Først handlede det om et enkelt medlem, men der er desværre også flere bestyrelsesmedlemmer som er langtidssygemeldte og dette har svækket fremmødet og sikkert også beslutningshastigheden i bestyrelsen.

Det er et punkt bestyrelsen ønsker at tage med som et punkt til diskussion på den kommende generalforsamling. Skal der være egentlige suppleanter til bestyrelsen, som ikke deltager i de løbende møder eller skal der kun være arbejdende medlemmer af bestyrelsen, således at den må arbejde med de muligheder der er mellem generalforsamlingerne? Skal bestyrelsen kunne supplere sig selv undervejs ved forfald af bestyrelsesmedlemmer. Der kan sikkert findes andre løsningsmodeller og det kunne være interessant at diskutere i plenum.

Og endnu et punkt til generalforsamlingen. Formanden er langtidssygemeldt og bestyrelsen vil derfor efter aftale med den nuværende formand lægge op til et formandsskifte på førstkommande generalforsamling.

Foreningens økonomi har været oppe at vende ved flere lejligheder. Der er penge på kontoen, men der tæres også på den forholdsvis fine beholdning, fordi kontingentet ikke er fulgt med den almindelige prisudvikling, der gives tilskud til aktiviteter for medlemmerne og priserne i samfundet i forhold til 4 årlige bestyrelsesmøder ikke har holdt sig i ro. Generalforsamlingen har tidligere udtalt det minimumsbeløb man ønsker skal være i foreningens kasse og der er stadig en vej at gå før vi er der, men bestyrelsen vil alligevel gerne have at driften løber nogenlunde rundt og at det er de ekstraordinære aktiviteter der tærer på kassen – ellers forudser vi at det vil være meget vanskeligt at tilpasse sig de økonomiske rammer indenfor et lille antal år.

Så er der gået energi med konferencen – vores lille, men stabile og arbejdsomme konferencegruppe har arbejdet hårdt og længe på opgaven og har imponerende hurtigt fået styr på sagerne. Hvis nogen endnu har tilmeldt sig konferencen i marts er det på det tidspunkt dette læses ved at være der hvor beslutningen skal træffes.

Om hjemmesiden. Vi har haft kontakt med ISAAC Norge og ville gerne om vi kunne benytte samme system som de til at udarbejde websiden for at få et nogenlunde ensartet ”look” på tværs af grænserne, men de står midt i et vadested på det punkt og vælger måske et system ingen af os har erfaringer med, så det vil ikke umiddelbart være hensigtsmæssigt. Foreningen bliver nødt til selv at finde en brugbar løsning – og de endelige beslutninger på det område er desværre ikke truffet endnu.

Så er der gang i flere kurser, specielt PODD-kurserne har fyldt foreningens kalender på kursusområdet efter den vellykkede dag med Gayle Porter og da Edda Medici og Emmy Kjellman har taget rigtige gode livtag med metoden, har det været oplagt på et oplæg fra dem at samarbejde med dem om flere kurser og erfaringsudveksling. Det har alt sammen kun kunnet lade sig gøre grundet oplægsholderens vilje til selv at stå med meget af arbejdet omkring dagene.

ISAAC er blevet tilbudt en stand på HITmessen 2010 til en noget større pris end sidste år. Dette og problemer med at bemande en stand gennem hele HITmessen gør at foreningen ikke repræsenteres med en selvstændig stand på HITmessen i 2010. Umiddelbart er udstillingen på HITmessen jo heller ikke en ”forenings”-udstilling, men mere en ”forhandler”-udstilling.

ISAAC-konferencen 2010

22.- 23. marts på Vingstedcentret

”Ret til kommunikation.”

Husk at vær opmærksom på generalforsamlingen.

Markedspladsen: Kom med indlæg, video, DVD, materialer mv.

På generalforsamlingen i 2009 tog Emmy Kjellman fat i problematikken om betegnelsen AAC (Augmentative and Alternative Communication) eller ASK (alternativ og supplerende kommunikation) – det fællesønske er at udbrede kendskabet og forståelse af begrebet. Og hvad fremmer bedst sagen?

I bestyrelsen har vi diskuteret begreberne og nået frem til, at ingen forkortelse kan bruges uden forklaring. Foreningen er en international forening; men sprogb brug ændrer sig, og vi må følge med. Det vigtigste er kommunikation og god kommunikation – AAC eller ASK – oversættelsen er alternativ og supplerende kommunikation. I foreningens materialer vil vi forsøge at skrive alternativ og supplerende kommunikation, da det er mest forståeligt. Vi mener, at flere og alle veje fører frem til målet, og man kan benytte de termer, man mener forklarer det bedst.

Et par digte venligst udlånt af Frank

UNDSKYLD JEG ER DOVEN

Undskyld jeg er doven
men tiden er før tiden som en kabale
en kabale der ikke vil gå op.

Damerne kommer før kongerne
og farverne ligger i forkert rækkefølge
jeg kan ikke gøre noget før.

Før jeg får besked på hint eller dette
før vejr og vind, solens tilstand går op i en højere enhed
før sort bliver til rød eller omvendt.

Før kan kabalen ikke gå op
før kan mine hængepartier ikke blevet samlet op
før må jeg sidde og lege kabale.

LIVET.

nyd livet dag for dag
er solen ikke smukkere end i går

er blomsterne ikke smukke.
solen skinner og blomsterne
gror i dig.

lev livet i harmoni
med naturen og dig selv
for solen skinner og blomsterne gror i dig selv.

**ISAAC-Norge har fået ny formand:
Torunn R. Borgersen overtager efter Monica Fjelldal. Velkommen.**

Dorte Uhrbrand (HMC i Esbjerg) har været så venlig at gøre opmærksom på nedenstående:

Retten til at kommunikere:

Alle individer, uanset grad og art af funktionsnedsættelser, har en grundlæggende menneskelig ret til gennem kommunikation at påvirke sine egne livsvilkår. Bag denne grundlæggende rettighed ligger et antal specifikke kommunikative rettigheder, som bør garanteres i alle daglige interaktioner og i alle behandlingstiltag, som berører personer med funktionsnedsættelser. Disse grundlæggende rettigheder er følgende:

1. Ret til at ytre ønske om behov, handlinger og personer og at udtrykke personlige præferencer og følelser.
2. Ret til at blive tilbudt valgmuligheder og alternativer.
3. Ret til at forkaste eller fravælge uønskede ting, hændelser eller handlinger inklusive retten til at fravælge tilbudte valgmuligheder
4. Ret til at tilkalde sig opmærksomhed og deltage i samspil med en anden person.
5. Ret til at ytre ønske om at blive ajourført og medinddraget eller få information om en tilstand, en ting, en person eller en hændelse af interesse.
6. Ret til aktiv behandling og aktive behandlingstiltag for at muliggøre for en person med alvorlige funktionsnedsættelser, at udtrykke sig så effektivt og problemfrit som muligt ud fra egne forudsætninger.
7. Ret til at få sin kommunikation (sine kommunikative handlinger) bekræftet og besvaret selv om hensigten med den ikke kan indfries af den som svarer.
8. Ret til altid at have adgang til de alternative og supplerende kommunikationssystemer og andre tekniske hjælpemidler som personen behøver, samt at disse fungerer optimalt.
9. Ret til et godt kommunikativt miljø (mange samspilssituationer) hvor man forventer og opmuntrer personer med funktionsnedsættelser til at deltage som ligeværdig samtaleparter, selv med jævnaldrene.
10. Ret til at være underrettet om personer, ting og hændelser i ens umiddelbare nærhed.
11. Ret til at blive tiltalt på en måde som respekterer og medinddrager personen på en ligeværdig måde, og ret til at tage del i de samtaler som føres i ens nærvær.
12. Ret til at blive tiltalt på en måde som er meningsfuld, forståelig samt sproglig og kulturelt passende. (American Speech-Language-Hearing Association)